

התורה לצורך עגמת נפש ביום הכיפורים שחל להיות בשבת.

ומסקינן: שמע מינה!

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: יום הכפורים שחל להיות בשבת — מותר בקניבת ירק.

מיתיבי מהברייתא דלעיל: מנין ליום הכפורים שחל להיות בשבת שאסור בקניבת ירק — תלמוד לומר "שבתון".

שבות למאי? אילימא למלאכה — והכתיב "לא תעשה כל מלאכה". אלא לאו, בקניבת ירק!

ודוחה רבי יוחנן: לא לאיסור שבות בא הכתוב ללמד. אלא לעולם למלאכה ממש בירק מחובר. ואיצטריך קרא כדי לעבור

עליה הן בעשה ד"שבתון" והן בלא תעשה כל מלאכה. (6)

ולעולם בתלוש הוי איסור שבות מדרבנן גרידא, ולכן בשבת שחל בה יום הכיפורים התירוהו.

תניא כוותיה דרבי יוחנן: יום הכפורים שחל להיות בשבת מותר בקניבת ירק.

קטו-א

ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: יום כיפורים שחל להיות בחול (1) — מפצעין באגוזים, ומפרכסין ברימונים מן המנחה ולמעלה, מפני עגמת נפש. שמזמן המנחה כבר מצפים לאכילה, ומאז יש עגמת נפש מרובה בעיסוק באוכל. (2)

דבי בני ביתו של רב יהודה היו מקנבי כרבא, כרוב.

דבי רבה גרדי היו מגרדים קארי, דלועין.

אלא את המקרא, ד"שבתון" אתא למלאכה, ולא דוקא קניבת ירק, אלא כל מלאכה וכל שבת. והברייתא אינה מתפרשת אלא כדלעיל, ורבי יוחנן חולק על הברייתא.

1. כתב הריטב"א דגם כשחל בשבת מותר באלו, שהרי אין כאן שום מלאכה ובכל שבת מותר. אלא עיקר הרבותא דלא חיישינן שיבא לאכול תוך כדי העיסוק בהם, ולכן נקט יוה"כ שחל להיות בחול, שהרי החידוש אינו מדין שבות אלא מדין עיני נפש.

2. רש"י. ובעל המאור מפרש להיפך, שהתירו לו כדי שלא יצטרך לטרוח בערב ויהיה לו עגמת נפש. ודוקא מן המנחה ולמעלה, שאין חשש שיבא לאכול ממנו, כי זמן האכילה קרוב ודומה למי שיש לו פת בסלו, אבל קודם לכן אסור מחשש שיבא לאכול.

והריטב"א כתב שאמנם הקניבה אסורה רק מדרבנן, אלא שיש איסור "שבות" כללי שהוא מן התורה! שאם לא כן, אין לנו מנוחה בשבת מן התורה, כיון שיכול לעשות הרבה מלאכות, ומקח וממכר. ומסר זאת הכתוב לחכמים שיקבעו את פרטי איסור ה"שבות". והכתוב מגלה לנו כאן דאפילו קניבת ירק, שהוא שבות מדרבנן, שהתירו אותו חכמים ביוה"כ, מכל מקום בשבת שחל בו יוה"כ, אסור.

6. כן פירשו התוס' בד"ה לעולם, דהוי איסור דאורייתא. והקשה רא"מ הורוביץ, א"כ למה נקטה הברייתא דוקא קניבת ירק ולא מלאכה אחרת, לאוקימתא זו. שהרי בכל מלאכה עובר בעשה ולא תעשה. וגם למה נקטו יוה"כ שכל בשבת ולא שבת בעלמא.

ובבעל המאור מפרש דרבי יוחנן אינו מפרש

כיוון דחזא רבה דהווי קא מחרפי, (3) מקדימין לעשות זאת לפני זמן המנחה בשעה שאין עדיין עגמת נפש, שאז לא התירו. ולא היה רבה יכול למנוע אותם מהרגלם ולאסור להם את הקניבה בשעה הזו אם היה אומר להם שהוא האוסר להם זאת. לכן אמר להו: אתא איגרתא ממערבא, הגיעה איגרת מארץ ישראל משמיה דרבי יוחנן, דאסיר לקנוב ירק ביום הכיפורים לפני זמן המנחה. (4)

הדרן עלך ואלו קשרים

3. והר"ן מפרש דקודם המנחה אסור משום דנראה כמתקן את האוכל לצורך היום, אבל מן המנחה ולמעלה דרכן של בני אדם לתקן מאכלם לצורך הערב.
4. ואפילו אחר המנחה משום סייג והרחקה. ריטב"א.

פרק כל כתבי

בפרק זה מתבארים דיני הצלה מדליקה בשבת.

שאסור להוציא אליהם ולטלטל בהם מדרבנן.

מצד אחד, חששו חכמים שמא יהיה אדם בהול להציל ממונו בשעת דליקה, ויבוא לכבות את האש. ולכן קבעו מגבלות להצלה מן הדליקה, כגון את כמות האוכל והבגדים שמותר להציל⁽¹⁾.

המשנה הראשונה עוסקת בדיני כתבי הקודש שמותר להצילם בשבת.

מתניתין:

כל כתבי הקדש, בין ספר תורה שקדושתו חמורה, ובין ספרי נביאים וספרי כתובים שקדושתן קלה – **מצילין אותן מפני הדליקה**, מותר לטרוח בהצלתם, ולהוציאם

אך מאידך, הקלו חכמים להציל דברי קדושה מהדליקה. והתירו להוציאם כדי להצילם מן הדליקה אף למקומות מסוימים

לטטול. והחילוק מהצלה מדליקה, ביאר הר"ן, שדליקה היא שעת בהלה, שבאה פתאום ואין לו זמן לחשב דרכיו, ואי אפשר לצוות עליו אופני הצלה מסויימים, ולכן אסרו לגמרי להציל, אפילו בהיתר. ראה שתי דעות אלו בשו"ע [שלד ב].

והביאור הלכה [שלב, ד] כתב, שרש"י קיז ב] **וההגהות מרדכי** [תנח] תירצו, שהתירו הצלה על ידי נכרי באופן שידוע כי הצורך להצלה הוא רק מעשה מסויים, שאם לא יעשה ע"י נכרי או באופן האסור מדרבנן, יבוא לעשותו באיסור דאורייתא. אבל בדליקה, הצורך להציל אינו על ידי מעשה מסויים. ועוד, שצריך הרבה אנשים להצלה. ולכן חששו שמא יכבה כדי להציל גם את מה שאינו יכול להציל בהיתר. וכעין זה תירץ **ערוך השולחן** [שלד, יג-טז].

ב. **התוס'** לעיל [מד א ד"ה מתוך] הקשו, הרי התירו לטלטל מת להצילו מדליקה שמא יבא לכבות, ואילו כאן אסרו להציל שמא יכבה? ותירצו, שאדם יותר בהול על מתו מאשר על ממונו, ואם נאסור עליו להציל מתו, לא ישמע

1. א. להלן, בפרק מי שהחשיך, מבואר שהתירו חכמים למי שבא מהדרך ומעות בכיסו ונכנסה השבת, לתת את הכיס לנכרי ולעבור בכך על איסור דרבנן של אמירה לנכרי, משום שאם לא יתירו לו איסור דרבנן זה, הוא עלול לעבור על איסור תורה של טלטול ברשות הרבים, מפני שאדם בהול להציל ממונו.

והקשו **הרמב"ן** **והרשב"א** [קנג א], למה שם התירו איסור דרבנן להצלת ממונו, וכאן אסרו להציל מדליקה אפילו בהיתר גמור, שמא יבא לכבות? ותירצו, שאם המעות בכיסו ויצטרך להפסידן בידים ולזורקן, חששו שמא לא יעשה הפסד לעצמו, ויעבור על איסור תורה. אבל כשממונו כלה ונשרף מאליו, שם לא חששו שיבא לכבות בידים, ורק אם יתעסק בהצלה בהיתר הוא עלול לשכוח ולכבות. ולכן פסקו הרמב"ן והרשב"א שדוקא כשהמעות בידו התירו אמירה לנכרי. אבל להציל מעות בביתו מגנבים אסור אפילו על ידי נכרי, או טלטול.

אולם רבנו תם וספר התרומה [הובאו בר"ן שם] מתירים כל הצלת ממון על ידי נכרי או

היתר מיוחד זה של הצלה מפני הדליקה הוא בין בכתבי הקודש שקורין בהן בשבת, כגון ספר תורה וספרי נביאים, ובין כתבי הקודש,

מפני הדליקה⁽²⁾, ואפילו למבוי שאינו מפולש שלא תוקן כראוי כדי שיוכלו לטלטל בו⁽³⁾.

תינוקות שלא יוכלו לברוח, וכן מחשש נפשות, מהמלכות ומהנכרים. והבית יוסף [שלד] הוסיף שבשעת דליקה באים נכרים לבזוז, ואם יעמוד כנגדם יש סכנה. והרמ"א [שלד כו] כתב שכך נוהגים. והוסיף המרדכי, שאפילו באופן שאין ההיתר ברור, כיון שאנו פוסקים שכיבוי, כיון שהוא מלאכה שאינה צריכה לגופה, פטור עליה, לכן הנח להם לישראל, ומוטב שיהו שוגגין ולא יהו מזידין.

3. א. הר"ן הביא ספר התרומה שכתב, כי מה שאסרו להציל ולהוציא ממון וכלים הוא דוקא לחצר או למבוי הסמוך לרשות הרבים. אבל לבית חבירו הסמוך, מותר להציל הכל. ותמהו הרמב"ן והטור [שלד], הרי סיבת האיסור היא שמא יכבה, ומנין לנו לחלק בין הצלה לחצר או לבית?

ותירצו הב"ח וחיידושי הגהות על הטור [שלד], שהחשש שמא יכבה הוא דוקא כשעושה מעשה הדומה לאיסור, ויחשוב שיותר לכבות או ישכחו. אבל כשהתירו להציל דוקא לבית, לא חששו שיכבה. וראה בחידושי אנשי שם על הרי"ף שתירץ כעין זה. והב"ח והגר"א הוסיפו, שמהגמרא להלן [קכ א] מבואר כך, שגזרו דוקא כשמוציא למקום שסמוך ודומה לרשות הרבים.

ב. המשנה ברורה [שלד ד] מביא, שיש שכתבו, כי בזמן הזה שנוהגים לכבות דליקה מפני הסכנה [הובא לעיל בהערה], בטל האיסור להציל ממון, שאין לגזור שמא יכבה. והמשנה ברורה חולק. וכתב, שמספר התרומה מבואר, שהגזירה אף משום שאר איסורי שבת כמו הוצאה, ולא דוקא מחשש שמא יכבה. ולכן, גם בזמן הזה אסור. ראה שער הציון [שם א]. וכן

לנו, ויכבה. וראה ביאור הלכה וערוך השולחן [הנ"ל] שהוכיחו כי ההלכה היא שגם הצלת ממון התירו משום שאדם בהול להציל ממונו. אבל רק כשהצלה מצריכה מעשה מסויים, כמו החילוק שהובא לעיל, ולכן אפילו לדעה בשו"ע [שלד ב] שאסור להציל ממון שבביתו מגנבים, התירו לומר לנכרי להקיז דם מבהמה כדי להצילה [שו"ע שלב ד].

2. כך מבואר במשנה להלן [קטז ב]. וכתבו הראשונים, שמשמע בגמרא שלכבות את הדליקה לצורך הצלת כתבי הקדש, אסור. אבל הירושלמי מתיר לכבות, משום שכיבוי גרידא, שלא לצורך עשיית פחמים, אסור רק מדרבנן, כיון שכיבוי כזה נחשב כמלאכה שאין צריך לגופה, ורבי שמעון סובר כי מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה. וכתב המגיד משנה [שבת כג, כו] שמכאן למד הרמב"ם לפסוק דלא כרבי שמעון, ומלאכה שאינה צריכה לגופה חייב, ולכן לא התירו לכבות, וכל הראשונים פסקו כרבי שמעון.

ובביאור הגר"א [שלד, יב] תמה, היכן מצינו שהבבלי חולק בזה על הירושלמי? ולכן פירש, שכונת הירושלמי לרבי שמעון בעירובין [צז ב], הסובר שאין לך דבר של שבות העומד בפני כתבי הקדש, ולכן מותר לכבות. אבל אנו פוסקים שם שלא התירו כל שבות להצלת כתבי הקדש, ולכן אף שהלכה כרבי שמעון שמלאכה שאינה צריכה לגופה פטור, לא התירו לכבות להצלת כתבי הקדש. ובירושלמי שלנו הגירסא כהגר"א. וכן כתב הקרן אורה.

וכתבו המרדכי והריטב"א, שבזמן הזה נהגו לכבות דליקה בשבת, כי חוששים שמא ישרפו

כגון ספרי "כתובים", שאין קורין בהן בשבת.

ומצילים אותם, אף על פי שכתובים בכל לשון, כי על אף שאין קורין בהם בכל זאת יש בהם קדושה. והרי הם טעונים גניזה, דהיינו, שצריך לשומרם, ואסור להניחם במקום הפקר.

ומפני מה אין קורין בהם, בספרי כתובים, בשבת?

מפני ביטול בית המדרש. שהיו נוהגים לדרוש לפני הציבור בשבת, ובתוך הדרשה היו מלמדים את העם הלכות איסור והיתר, וזה עדיף מקריאה בכתובים, ולכן אין קורין בכתובים בשבת שלא ימשכו בקריאתם וימנעו מלבא לדרשה בהלכות.

גמרא:

איתמר: כל כתבי הקודש שהיו כתובים תרגום או בכל לשון —

רב הונא אמר: אין מצילין אותן מפני הדליקה.

ורב הסדא אמר: מצילין אותן מפני הדליקה.

ומבאר הגמרא את מחלוקתם:

אליבא דמאן דאמר: כתבי הקודש שהיו כתובים בכל לשון ניתנו מותר לקרות בהן — דכולי עלמא, רב הונא ורב חסדא, לא פליגי, דמצילין⁽⁴⁾.

מדויית במדי, וכדומה. אבל לכתוב בשפה אחרת, שלא במקום שמדברים בה, אסור. ועוד, שהתירו דוקא במקום שלא יודעים לשון הקדש, ובאופן שאסור לכתוב, אין מצילין. ופסק כן המגן אברהם [שלד, יז], והוסיף עוד, שספרים הכתובים בשאר לשון שנמצאים בידי גויים, אין מצילין, כי לגבם אין את ההיתר לכתוב משום עת לעשות לה'.

והרמב"ן [במלחמות] תירץ, שגם אם הותר לכתוב תרגום אונקלוס ויונתן בן עוזיאל. אבל לתרגם לשפות אחרות אסור אפילו בזמן הזה. ותמהו עליו הריטב"א והר"ן, למה יאסר לתרגם לשאר לשונות, והרי רבי סעדיה גאון כתב ספרו בלשון ערבי? וכל שיש בו צורך ללימוד, מותר לכתוב בכל לשון משום "עת לעשות לה'?"

ותירץ החזון איש [ס, יג] כי מה שהותר לכתוב ספרים בכל לשון נאמר דוקא על תורה שבעל פה, כספרו של רבי סעדיה גאון. אבל

מבואר בשו"ע [שם, יט] שדין הצלה ממים ומפולת הוא כמו בדליקה [וראה להלן קטז א]. והיינו, שחששו לכל איסורי שבת, ולא דוקא לכיבוי.

4. כתבו התוספות והרא"ש, שבזמן הזה, שמותר לכתוב כתבי הקדש בלי דיני ספר, ובכל לשון, וניתנו לקרות בהן משום "עת לעשות לה' הפרו תורתך" כמבואר בגמרא גיטין [ס א], מצילין כתבי הקדש לכולי עלמא, גם את הכתובים בכל לשון.

והרי"ף והרמב"ם [שבת כג, כו] פסקו כרב הונא שאין מצילין. והקשה בעל המאור, הרי ניתנו לקרות בהן בזמן הזה, ומבואר בגמרא שאם ניתנו לקרות בהן מודה רב הונא שמצילין? והביא הר"ן שתי שיטות ליישב, שיש אופנים שאסור לכתוב גם בזמן הזה.

הראב"ד תירץ, שההיתר בזמן הזה לכתוב בכל לשון הוא דוקא הכותב במדינה כלשונה,

כי פליגי — אליבא דמאן דאמר במסכת מגילה שכתבי הקודש שנכתבו תרגום או בכל לשון לא ניתנו לקרות בהן⁽⁵⁾.

רב הונא אמר: אין מצילין — דהא לא ניתנו לקרות בהן.

רב חסדא אמר: מצילין — משום בזיון כתבי הקדש.

ומקשינן לרב הונא, דתנן במשנתנו:

כל כתבי הקדש מצילין אותן מפני הדליקה, בין שקורין בהן בין שאין קורין בהן, אף על פי שכתובין בכל לשון.

מאי לאו, כך הוא פירוש משנתנו: כל כתבי הקודש,

בין שקורין בהן — נביאים.

ובין שאין קורין בהן — כתובים.

אף על פי שכתובין בכל לשון — והחידוש שהוסיף התנא בלשון אף על פי — דלא

ניתנו לקרות בהן.

ובכל זאת קתני בתחילת המשנה — "מצילין אותן מן הדליקה".

ותיובתא דרב הונא, שאמר: אין מצילים את כתבי הקודש שנכתבו תרגום ובשאר הלשונות למאן דאמר לא ניתנו לקרות בהם.

אמר לך רב הונא: ותסברא, וכי סבור אתה שאכן כך יש לפרש את המשנה, ש"אף על פי שכתובין בכל לשון" מתייחס לעיל, לאמור בתחילת המשנה, שמצילין את כתבי הקודש מהדליקה, ואף על פי שלא ניתנו לקרות בהן מצילין אותן מהדליקה?

אימא, נראה מה שאומרת המשנה, לדברך, כהלכה בפני עצמה, בסיפא: טעונין גניזה.

בשלמא לדברי, פירוש המשנה הוא: אף על פי שכתובין בכל לשון ואין קורין בהן ולכן לא מצילים אותם — בכל זאת הם טעונים גניזה.

אלא לדברך, שתחילה חידשה המשנה

תרגום תורה שבכתב, שהוא רק העתקה ותרגום המלים לשפה אחרת, הקורא בו דינו כקורא בעל פה, ואסור לקרוא תורה שבכתב בעל פה גם בזמן הזה. ותרגום אונקלוס אינו העתקה ותרגום, אלא חיבור ותורה לעצמה, ודינו כתורה שבעל פה, ולכן מותר לכותבו בזמן הזה. והרי"ף שפסק כרב הונא, מדבר על תרגום מילולי של התורה שבכתב, וזה אסור לכתוב, ואין מצילין.

5. רש"י. ובאמת במסכת מגילה מצאנו רק שאסור לכתוב. אבל זה שאם כתב אסור לקרות בהן, לא מפורש שם. והתוספות פירשו בשם הרב פורת שאם כתב באיסור, כשקורא בו נחשב

כקורא בעל פה, ולכן אסור לקרות בהן, משום "דברים שבכתב אסור לאומרן בעל פה".

והקשו התוספות, שאם הספר כתוב תרגום וקורא את מה שכתוב לפניו, אין זה קורא בעל פה? ומבואר, שנחלקו הרב פורת והתוס' האם האיסור לקרוא בעל פה הוא משום שאינו קורא מתוך ספר שנכתב בקדושה וכדין, או משום שקורא בעל פה ולא מתוך כתב.

והשפת אמת הקשה, שנפסק בשו"ע [או"ח, מט] שקריאת שמע ושירת הים ופסוקים השגורים בפי הכל מותר לקרא בעל פה, ובפשטות מבואר, שהאיסור לקרא בעל פה הוא מחשש שיטעה ולא ידקדק, ואם כן, אם קורא

כתובין בכל לשון — אין מצילין כיון שלא ניתנו לקרות בהן.

ואפילו הכי — גניזה בעו. אם בלו, גונזם מפני קדושתם.

רב חסדא מתריץ למעמיה, שכך אמר התנא: כל כתבי הקודש

בין שקורין בהן — נביאים.

ובין שאין קורין בהן — כתובים.

אף על פי שכתובין בכל לשון ואין קורין בהם — נמי מצילין, ופשיטא שהם טעונים גניזה.

והכי קאמר התנא בסיפא, שיש דבר חידוש ביחס לגניזה:

ומקק, רקבוביות, שלהן⁽⁶⁾, הנוצרות כתוצאה מאכילת התולעים — טעונים גניזה.

מיתבי לרב הונא, מברייתא מפורשת, האומרת:

היו כתובים תרגום וכל לשון — מצילין אותן מפני הדליקה.

תיובתא דרב הונא.

שמצילים אותם מן הדליקה אפילו בשבת מחמת קדושתם, למרות שלא ניתן לקרות בהן. ובסיפא אומרת המשנה הלכה חדשה ונפרדת, שהם טעונים גניזה. קשה:

השתא, לדברין, אפילו אצולי מצילינן בשבת לכתבי הקודש הכתובים תרגום ובשאר לשונות, ומקילים לצורך הצלתם באיסורי שבת.

אם כן, זה שאסור להפקירם בידיים וחייבים להביאם לגניזה — מיבעי למימר?!

אלא, מכח קושיה זאת, חוזרת בה הגמרא מההסבר הקודם בדברי משנתנו, ומבארת אותה כך:

רב הונא מתריץ למעמיה, ורב חסדא מתריץ למעמיה.

רב הונא מתריץ למעמיה, שכך אמר התנא במשנתנו: כל כתבי הקודש

בין שקורין בהם — נביאים.

ובין שאין קורין בהם — כתובים.

מצילין אותן מהדליקה.

כמה דברים אמורים שמצילין אותן בשבת — שכתובין בלשון הקדש. אבל אם היו

שבעל פה [ראה לעיל מהחזון איש [ס יג] שכתב כך]. וכתב השפת אמת שהפירוש הפשוט בגמרא הוא, שנחלקו אם כשאסרו לכתוב גזרו גם כן שלא יקרא בספר כזה כדי שלא יבא לכתוב.

6. הגמרא הוסיפה כאן על המשנה שטעונין גניזה מדובר על מקק הספרים, והביאור במשנה,

מתוך ספר שנכתב באיסור, לא שייך חשש זה? ותירץ, שהרב פורת סובר שסיבת האיסור היא כמו שהביא הבית יוסף [שם] מהירושלמי, שאם יקרא מתוך ספר בעל פה ויחסר או יוסיף יטעו בחסירות ויתרות.

עוד הקשו התוספות [ראה רש"ש שגורס ועוד] שתרגום מותר לקרא בעל פה. וכונתם, שלתרגום אין דין תורה שבכתב אלא תורה

והוא היה נכדו של רבן גמליאל הזקן] לטבריא, ומצאו שהיה יושב על שלחנו של רבי יוחנן בן ניזוף ובידו ספר איוב תרגום, והוא קורא בו.

אמר לו אבא חלפתא לרבן גמליאל: זכור אני ברבן גמליאל הזקן, אבי אביך, שהיה עומד על גב מעלה בהר הבית, והביאו לפניו ספר איוב הכתוב בלשון תרגום.

ואמר רבן גמליאל הזקן לבנאי מהבנאים שבהר הבית: שקעו, גנזוהו לתרגום הזה תחת הנדבך שורת אבנים בבנין!

אף הוא, צוה עליו, וננזו.

רבי יוסי ברבי יהודה אומר: לא תחת הנדבך שיקעו אותו, אלא עריבה מליאה של טיט כפו עליו, וכיסוהו בטיט.

אמר רבי: שתי תשובות תמיהות יש בדבר שאמר רבי יוסי ברבי יהודה:

חדא — וכי טיט בהר הבית, מניין? הרי לא היו בונים בו בטיט אלא בחומרים אחרים [ראה רש"י].

ועוד: וכי מותר לאבדן לכתבי קודש מתורגמים ביד? (8)

אמר לך רב הונא: האי תנא דברייתא סבר כמי שסובר כי ניתנו לקרות בהן. ורב הונא מודה שאם ניתנו לקרות בהם מצילים.

תא שמע מברייתא מפורשת האומרת שאפילו למאן דאמר אין קורין בהם חייבים להצילין:

כתבי הקודש אשר היו כתובין בלשון גיפטיית, מדיית, עיברית בכתב של "עבר הנהר", עילמית, יוונית, אף על פי שלא ניתנו לקרות בהן — מצילין אותן מפני הדליקה.

תיבתא דרב הונא!

אמר לך רב הונא: מחלוקת תנאי היא האם למאן דאמר לא ניתנו לקרות בהם מצילים אותם מהדליקה.

דתנאי: היו כתובין תרגום וככל לשון — מצילין אותן מפני הדליקה.

רבי יוסי אומר: אין מצילין אותן מפני הדליקה.

אמר רבי יוסי: מעשה כאבא חלפתא רבי יוסי היה בנו של רבי חלפתא (7) שהלך אצל רבן גמליאל בריבי [כך נקרא אדם גדול,

[יו"ד רמב, טו] למד מכאן ראיה לרש"י בסנהדרין [ק א] שאם מוסיף כינוי לחשיבות כמו רבי, מותר לקרא לרבו בשמו, וכשמוסיף אבא נחשב כינוי לחשיבות. וכן תירץ רבי שלמה איגר [בליקוטי רע"א כאן].

8. א. הרמב"ם בספר המצוות [ל"ת סה] כתב, שהמאבד כתבי הקדש עובר בלאו ד"לא תעשו כן לה' אלוֹקֵיכֶם" כמו מוחק שם ה', והביאו המגן אברהם [קנד, ט] והפתחי תשובה [שם]

שלא תיקנו רק שמצילין מדליקה מפני הכתב של תורה כדי שלא יתבוזה, אלא אפילו נמחק ובלה צריך גניזה, מצד "קדושת" כתבי הקדש. וראה להלן שהאיסור איבוד כתבי הקדש ובזיון, וחיוב גניזה הם שני דינים נפרדים.

7. רש"י. ובשו"ע [יו"ד רמ ב] נפסק שאסור לקרא לאביו בשמו לא בחייו ולא לאחר מותו והקשה בגליון רבי עקיבא איגר איך כאן קרא רבי יוסי לאביו בשמו? אבל בביאור הגר"א

מחלוקתם:

מר, תנא קמא **סבר**: ניתנו לקרות בהן, ורק לכן מצילין אותן.

ומר, רבי יוסי **סבר**: לא ניתנו לקרות בהן, ולכן אין מצילין אותן.

אבל למאן דאמר לא ניתנו לקרות בהן לא נחלקו תנא קמא ורבי יוסי, ושניהם סוברים שלדבריו אין מצילים אותם, כדעת רב הונא.

ואם כן, אין לו לרב הונא להסביר שרב חסדא, האומר שמצילין סובר כתנא קמא. והרי פשיטא שאינו כרבי יוסי, ומתנא קמא אין ראייה שסובר כרב חסדא.

אלא, מחלוקת התנאים שאמר רב הונא כונתו לרבי יוסי, האומר אין מצילין ובהכרח שסובר כרב הונא, ותנא דגיפטיית [בעמוד הקודם], שאומר במפורש שאפילו למאן דאמר לא ניתנו לקרות, מצילין.

אלא רק מניח במקום התורפה, שעלולים להאבד בו, וכן מרקובין מאליהן⁹.

ומפרשת הגמרא את מה שאמר רב הונא שמחלוקתו עם רב חסדא ביחס להצלת תרגום [למאן דאמר לא ניתנו לקרות בהם] היא מחלוקת תנאים, והוא עצמו פוסק כמי שאומר שאין מצילין — מאן תנאי? לאיזה מחלוקת תנאים כונתו?

קטו-ב

אילמא מחלוקת התנאים כברייטא שנחלקו בה תנא קמא ורבי יוסי, וסובר רב הונא כי רב חסדא הוא בשיטת תנא קמא שמצילין, ורב הונא עצמו סובר כרבי יוסי שאין מצילין.

יש לשאול: מנין לו לרב הונא שמחלוקתם של תנא קמא ורבי יוסי היא למאן דאמר לא ניתנו לקרות בהם?

ודילמא בהא גופא קמיפלגי תנא קמא ורבי יוסי, אם מותר לקרות בהן, וכך היא

שלא יתבזו, וכן שיירי הדפוס. ראה שו"ת שבות יעקב [ג, י] ומשאת בנימין [סימן ק] ואחיעזר [ח"ב מח, ג].

ב. האחיעזר [ח"ב מח ב] הוכיח מכאן שאסור לכסות בטיח וטיט כתב של תפילה עם שמות הקדש הכתובים על קיר בית הכנסת, כמו כפיית עריבה של טיט דמקשינן וכי מותר לאבדן ביד. וכן פסק המעיל צדקה הובא בפתחי תשובה [יו"ד רעו, ט].

9. הרמב"ם [שבת כג, כו] פסק כן וכן המגן אברהם [שולד, יז]. והקשו התהלה לדוד [שולד, כ] ובשער הציון [שולד, ל] הרי ההלכה כרב הונא שאם לא ניתנו לקרות בהן אין מצילין, והוא פירש את המשנה שבכל זאת הם חייבים

מתשובות באר שבע. אבל בהלכות יסודי התורה [ו, ח] פסק הרמב"ם שהמאבד או שורף כתבי הקדש לוקה מכת מרדות, והלאו הוא דוקא במוחק שם ה' שלוקה מהתורה כמו שפסק הרמב"ם [שם, ו א].

והתשב"ץ [ח"א סימן ב] הוכיח מהגמרא כאן שמאבד כתבי הקדש אינו איסור מהתורה, שעל זה לא היה רבי יוסי בן חלפתא אומר שמותר לאבד ביד, ועל כרחק שהיה הספר תרגום בלי שמות הקדש, ונחלקו אם אסרו רבנן לאבד תרגום. וכן הוכיח מרבי יוסי להלן [קטז א] הסובר שספרי מינים קודר האזכרות וגונזן והשאר שורף, והיינו, שאיבוד שם חמור יותר מאיבוד כתבי הקדש. ועל סמך יסוד זה התירו כמה אחרונים לשרוף ספרי קדש שכלו או כדי